

SLUČAJ PRIBOJ

Do početka rata u Bosni u opštini Priboj živelo je 12 000 građana muslimanske nacionalnosti. Nekontrolisano prisustvo raznih vojnih i paravojnih srpskih grupa iz Bosne i njihova povezanost sa lokalnim militantnim grupama koje nisu prezale ni od upada u preduzeća podstakli su prvo masovnije iseljavanje u junu 1992.godine. Sa završetkom školske godine više od 500 porodica sa decom odlučilo je da sigurniju zonu potraži kod rođaka i prijatelja širom zapadne Evrope. Od tada sve učestaliji incidenti u vezi sa nacionalnom pripadnošću, životna ugroženost meštana pograničnih sela prilikom dolaska u Priboj i javne sumnje u lojalnost građana muslimanske nacionalnosti dovodi do iseljavanja više od 3000 ljudi.

NAMERNE PROVOKACIJE I MALTRETIRANJA

Na osnovu podataka sa terena ima indicija koje ukazuju da je od avgusta 1992. povećan broj incidenata koje namerno izazivaju razne vojne i paravojne srpske grupe iz Bosne, rezervisti vojske Jugoslavije, a povremeno i lokalna milicija.

Iako su rezervisti smešteni u seoskim karaulama da štite ličnu i imovinsku sigurnost meštana, u njihovom prisustvu izvršene su prve pljačke i paljevine u selu Sjeverin, Sočice i Voskovini. Nekontrolisano i bezrazložno pucanje pojedinih rezervista, proizvoljni pretresi kuća navodno zbog držanja oružja bez dozvole i pretnje meštanima naveli su 136 ljudi iz Sjeverina i svih pet domaćinstava iz Voskovine da se sredinom septembra presele u Priboj. Ljudi koji su iskusili nasilničko ponašanje rezervista navode slučajeve šamaranja, šetanje vezanog čoveka kroz selo, prisiljavanje čoveka da puzi po reci, izbacivanje ljudi iz autobusa, pretres verske kuće do propadanja tavana i slično.

Do masovnijeg iseljavanja iz desetak sela mesne zajednice Sjeverin dolazi krajem oktobra nakon bezrazložnog ubistva meštana Sjeverina na raskrsnici puta koji vodi za Priboj. Napuštene kuće postale su meta raznih pljačkaša, a prema navodima meštana posebno su aktivni rezervisti iz okolnih sela i oni sa strane koji su se pljačkama bavili u ratu u Hrvatskoj i Bosni. Prema njihovim rečima nema pljačke koju su počinili rezervisti iz Ivanjice i Kragujevca. Do 20. januara 1993. opljačkano je oko 50 i popaljeno nekoliko kuća u Sjeverinu, a dvadesetak u selima mesne zajednice Krajčinović.

U vezi sa nekoliko slučajeva pljačke lokalna milicija je hapsila počinioca i prema navodima nadležnih organa Priboja oni su u pritvoru, ali je reč o običnim lopovima preobučenim u rezerviste. Doduše za glavnog krivca vlast je proglasila Čosu, meštana srpske nacionalnosti iz Sjeverina o kojem dojučerašnje komšije Muslimani kažu da je beskućnik, da hoće ponekad da uđe u tuđu kuću i da uzme nešto da obuče ili pojede ali da ga vlast koristi da bi zaštitila prave krivce.

Na osnovu istraženih slučajeva upada vojnih i paravojnih srpskih grupa iz Bosne u pogranična sela u kojima žive Muslimani ima indicija koje ukazuju da te grupe rezervisti vojske Jugoslavije namerno propuštaju na teritoriju države Srbije i da ne sprečavaju maltretiranje i zlostavljanje meštana.

Tako je grupa pripadnika vojske Republike Srpske upala 8. februara u selo Batković-Međurečje, premlatila nekoliko starijih žena i muškaraca, opljačkala džamiju i sve meštane koji su imali bilo kakav novac ili kasetofon. Predstavnici Fonda za humanitarno pravo razgovarali su sa ženom koja je uspela da pobegne sa detetom i povređenim starcem i prema njenim rečima vojnici u šarenim uniformama gazili su nogama njenog komšiju dok im

nije dao novac, a jednu 70. godišnju staricu svlačili su da bi pronašli novac kojim je nameravala da kupi brašno. Ova žena je čula kako su pretili da će ih sve pobiti i pri tom su pominjali Trebinje i kako su tamo sve sredili. U selu je ostalo nekoliko starijih domaćinstava koji ne mogu šumskim stazama da dođu do Priboja i noću se skrivaju po pećinama.

Prilikom upada u selo Kukurovići 18. februara, pripadnici vojske Republike Srpske ubili su troje ljudi, a dvoje teško ranili. Iako rezervisti vojske Jugoslavije borave u ovom selu, nisu reagovali, a prema navodima meštana koji su uspeli da dođu do Priboja pucalo se najpre iz pravca seoskog goblja a onda iz kuća u kojima borave rezervisti i pristigli "Beli orlovi" iz Priboja. Ovi ljudi navode da su telo ubijene žene našli u šupi, da je bila svučena i da su joj ruke bile polomljene, a da su muškarci najpre ubijeni pa ubačeni u kuću koja je potom zapaljena. Prema njihovim navodima zapaljeno je osam kuća i nekoliko pomoćnih objekata, a jedna kuća je granatirana.

PROIZVOLJNO PONAŠANJE LOKALNE MILICIJE

Milicija je uglavnom vršila pretrese muslimanskih kuća zbog informacija iz pouzdanih izvora o navodnom posedovanju oružja bez dozvole. Nema podataka da je u takvim kućama pronađeno oružje, ali je bilo slučajeva oduzimanja lovačkog oružja sa urednom dozvolom i maltretiranja ljudi prilikom pretresa. Takođe nema podataka da je milicija pretresala ili tražila oružje u srpskim kućama iako su Srbi iz Strmca povremeno dolazili pod oružjem u Sjeverin.

Prilikom pretresa jedine muslimanske kuće u selu Sastavci 13. septembra 1992. godine nekoliko milicionera i komandir stanice milicije Priboj vezali su brata i sestru Halilović, njega u dvorištu a nju za banderu na seoskom putu. Nakon završenog pretresa odveli su brata i 18. godišnjeg rođaka u satnicu milicije da daju izjave i tom prilikom im je zaprećeno paljenjem kuće. Iz nepoznatih razloga upućeni su sudiji za prekršaj. U zapisniku o pretresu naveden je spisak nađenih stvari: 34 novih bravica za prozor, pet novih ručki za prozor, dve polovne šarke za vrata i dve sklopke za struju, jedna marke Minel a druga plastična i polomljena.

Azemina Halilović uputila je žalbu saveznoj vladi SR Jugoslavije u kojoj iznosi sumnju da je komandir stanice milicije u Priboju organizovao pretres iz ličnih razloga, da je zloupotrebio vlast samo zato što je njegova porodica izgubila sudski spor sa porodicom Halilović.

NAMERNO UBISTVO

Na pedesetak metara od karaule u kojoj su se nalazili rezervisti vojske Jugoslavije ubijen je meštаниn Sjeverina Berba Ramo. On je 26. avgusta čekao autobus na raskrsnici puta Priboj - Rudo, kada su se, prema iskazima svedoka koji se navode u zapisniku o uviđaju, ispred trgovine zaustavila dva kamiona tipa "Tam", od kojih je jedan nosio protivavionski top. Izašlo je nekoliko vojnika u sivomaslinastim uniformama sa oznakama četiri S. Dok su dvojica pretakali benzin, jedan vojnik je obišao kamion i zatražio lični dokument od Berba Rame koji je tu stajao. Nakon što je ovaj dao ispravu, vojnik je izvadio pištolj i nekoliko puta opalio u njega. Vojnici su, završivši sa pretakanjem goriva, neredili prisutnim da leš bace u reku Lim. Na njihovo oklevanje zaprećeno im je pištoljem.

Ni nekoliko meseci kasnije javnost nije upoznata sa rezultatima istrage. Prema navodima predstavnika opštinskih vlasti Priboja počinioc zločina je u pritvoru, radi se o izvesnom Draganu Lukiću i reč je o ubistvu iz nehata.

OTMICA

Kolektivnu seobu meštana Sjeverina pokreće otmica 18 ljudi muslimanske nacionalnosti. Prema podacima koje su objavila sredstva javnog informisanja i na osnovu izjave jednog svedoka sa kojim su razgovarali predstavnici Fonda, ljudi iz Sjeverina su tog 22. oktobra prošle godine redovnim autobusom krenuli na posao, a jedno dete u školu. Na

putu prema Priboju, u selu Mioče na teritoriji Bosne, naoružana grupa uniformisanih lica pod nazivom "Garavi sokak" zaustavlja autobus užičke "Rakete". Izvesni Momir, Milan Lukić i Dragutin Dragičević vrše proveru ličnih dokumenata putnika, oni navodno izdvajaju Muslimane i ubacuju ih u kamion koji je bio skriven pored kafane "Amfore". Dvanaestogodišnji dečak muslimanske nacionalnosti ostaje u autobusu jer su otmičari poverovali da je reč o mlađem sinu Srbina pored kojeg je stajao.

Sledećeg dana republička milicija uhapsila je Lukića i Dragičevića koji su se sa oružjem zatekli u Sjeverinu. Istog dana, na sednici Skupštine Srbije ministar republičke policije potvrđuje informaciju da su "privedena dva naoružana lica zbog osnovane sumnje da imaju veze sa ovom otmicom".

Tih dana predsednik SR Jugoslavije je imenovao specijalnu komisiju za utvrđivanje činjeničkog stanja koja ni do danas nije objavila izveštaj o radu, a ni demantovala vest iz vojnih izvora da su otići ljudi istog dana likvidirani u blizini Višegrada.

Osumnjičeni za otmicu pušteni su iz zatvora nakon devet dana sa obrazloženjem da ne postoje razlozi za njihovo zadržavanje jer se radi o pripadnicima vojske Republike Srpske koji su se zatekli sa oružjem u Sjeverinu zato što su zaduženi za naoružanje u drugoj državi.

Iako se na kontrolnim punktovima prema Bosni nalazi republička milicija, a po selima rezervisti vojske Jugoslavije, od te otmice u autobusima koji saobraćaju na relaciji Sjeverin - Priboj nema Muslimana, a oni koji krenu u selo pešače isključivo šumskim stazama koje su udaljene od granice.

Najnoviji slučaj otmice građanina Priboja ukazuje na činjenicu da ni kontrolni punktovi nisu jednako bezbedni za sve stanovnike opštine. Na jednom takvom mestu, 18. februara nestao je Senad Kadić radnik "Poliestera". Ubrzo se saznalo da je odveden u stanicu milicije Rudo koja se nalazi na teritoriji druge države. Otpočeo je pregovarački proces između opštinskih vlasti Priboja i ratne uprave Ruda. Nakon tri dana Senad Kadić je vraćen na teritoriju države Srbije. Mnogi veruju da je ostao živ zahvaljujući slučaju "Kukurović" i proceni srpskih vlasti iz Bosne da se preteralo u dnevnim aktivnostima.

BEZBEDONOSNA PODOBNOST

Prema navodima predstavnika vlasti nema slučajeva da je neko u Priboju dobio otkaz ili proglašen tehnološkim viškom zbog nacionalne pripadnosti.

Poštuje se jedino kriterijum bezbedonosne podobnosti, a o tim stvarima brine opštinska služba za narodnu odbranu. Primenom tog kriterijuma ostalo je bez posla nekoliko radnika muslimanske nacionalnosti koji su obavljali poslove u vezi sa teritorijalnom odbranom grada ili oni koji su po prirodi posla imali uvid u vojne šifre i tajne koje se tiču sigurnosti građana i granice države Srbije.

Više od destekak lekara i 24 zdravstvenih radnika muslimanske nacionalnosti napustilo je Priboj zato što su iskusili nepoverenje i sumnjičavost dojučerašnjih kolega ili provokacije samo zbog različite nacionalne pripadnosti.

Nakon ofanzive muslimanske vojske na Rudo u pribojsku bolnicu je primljen veći broj srpskih ranjenika. Tada su svi zaposleni muslimanske nacionalnosti sa odeljenja hirurgije upućeni na korišćenje godišnjeg odmora. Predstavnici Fonda saznali su od načelnika odeljenja da je to bio najsigurniji način zaštite medicinskih sestara. Prema njegovim rečima srpski ranjenici bili su u veoma teškom psihičkom stanju i nisu mogli da podnesu da o njima brine osoblje koje pripada muslimanskoj nacionalnoj zajednici.

Inače u ovoj bolnici su lečena i dva muslimanska ranjenika. Početkom juna 1992. godine primljeni su pod lažnim imenima, a nakon nekoliko dana predati su neidentifikovanoj srpskoj vojnoj grupi iz Bosne sa otpusnom listom na kojoj je pisalo da se Sabahudin Čeljo i Jusuf Šalaja otpuštaju radi prelaska u neku drugu ustanovu za lečenje. Prema raspoloživim

podacima ima naznaka da su ranjenici dovedeni do Dobrunske reke na teritoriji Bosne i tu likvidirani.

HUMANITARNA POMOĆ

Raseljenih lica ima više od 1500 i prema zakonima Srbije oni ne mogu ostvariti pravo na humanitarnu pomoć koja pripada izbeglicama iz Hrvatske i Bosne. Raseljenici svakodnevno obijaju pragove Crvenog krsta, pišu žalbe republičkim i saveznim ustanovama, a sve više su uvereni da im država radi o glavi. Predstavnici Fonda za humanitarno pravo razgovarali su sa grupom izbeglih ljudi iz Sjeverina među kojima je bila žena ubijenog Berba Rame. Ona je jedna od retkih koja je od Crvenog krsta dobila džak brašna. Drugi su dobijali potvrde na kojima piše da Centar za socijalni rad i Crveni krst nisu u mogućnosti da im obezbede pomoć.

Kada je konačno stigla pomoć Visokog komesarijata UN i telegram zamenika saveznog sekretara za ljudska prava Konstantina Obradovića u kojem pozdravlja spremnost Visokog komesarijata za izbeglice da pomogne raseljenim licima iz Sjeverina, milicija Priboja je vratila pet šlepera jer su bili upućeni na "Merhamet" za koji opštinske vlasti kažu da ne postoji i da nikada nisu čuli za takvu organizaciju u Priboju. Inače, "Merhamet" je zvanično registrovana organizacija kod nadležnih vlasti republike Srbije sa rešenjem da se bavi humanitarnim poslovima na teritoriji Srbije.

Na osnovu podataka istraženih na terenu Fond za humanitarno pravo ukazuje na činjenicu da je više od 1500 građana Srbije u pograničnom području prema Bosni primorano da napusti svoje kuće i sela samo zato što su Muslimani.

Zabrinjava saznanje o slučajevima da srpske vojne i paravojne formacije iz Bosne prelaze na teritoriju Srbije i da u prisustvu vojske Jugoslavije maltretiraju, pljačkaju i uništavaju imovinu građana muslimanske nacionalnosti.

Posebno brine ponašanje onih rezervista vojske Jugoslavije koji se umesto čuvanjem granice i sela bave pljačkom i demonstracijom sile prema ljudima koji očekuju zaštitu.

Na primeru opštine Priboj Fond za humanitarno pravo ukazuje na opasnost od širenja nasilja i bezakonja širom Srbije. Pribojsku matricu najlakše je primeniti u Beogradu koji je postao utočište kriminalaca, ratnih razbojnika i nacionalnih heroja spremnih da upotrebe silu.

FOND
ZA HUMANITARNO PRAVO
BEOGRAD